

طلب مشترک

تألیف:

دکتر سوز ملکوتی

وکیل پایه یک دادگستری و مدرس دانشگاه

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	ملکوتی، رسول،
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	طلب مشترک / رسول ملکوتی.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	۷-۷۸۹-۱۹۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	تعهدات (حقوق)
موضوع	تعهدات (حقوق) — ایران
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ک ۸۳۰/م ۷ط ۸
رده بندی دیویی	۳۴۶/۰۲:
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۲۹۷۶۲:

هرگونه کپی‌برداری از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
مؤلف متخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرماید.

طلب مشترک

نائب: دکتر رسول ملکوتی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۶ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب تقاطع خیابان منیری-جاوید و شهید بهشتی، پلاک ۵۷ طبقه پنجم

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۰۰۰۱۶

شابک: ۷-۷۸۹-۱۹۳-۶۰۰-۹۷۸

ISBN: 978-600-193-789-7

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تمیزات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم ۶۶۴۹۰۰۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹ ۶۶۴۸۶۸۰۰۰۰۰۰۰۰

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۱.....	بخش اول: مفاهیم و کلیات
۱۲.....	گفتار اول: تعریف مفاهیم
۱۲.....	ب. اول: مفهوم تعهد
۱۲.....	الف. معنای تعهد
۱۳.....	ب. تعهد به معنی اعم
۱۴.....	ج. تعهد به معنی اخص
۱۵.....	بند دوم: مفهوم طلب
۱۶.....	الف. طلب به معنی اصطلاح حقوقی
۱۷.....	ب. طلب به معنی اعم
۱۷.....	ج. طلب به معنی اخص
۱۸.....	بند سوم: اشتراک و انواع آن
۱۸.....	الف. اشتراک در حق
۱۹.....	ب. اشتراک در تکلیف
۲۰.....	ج. اشتراک در مال
۲۰.....	بند چهارم: مشترکات عمومی و تفاوت آن‌ها با اموال مشترک
۲۳.....	بند پنجم: رابطه طلب و تعهد
۲۴.....	بند ششم: مفهوم اشتراک یا اشاعه
۲۷.....	بند هفتم: اشاعه و اجتماع
۳۰.....	بند هشتم: اشاعه و شرکت‌های دارای شخصیت حقوقی
۳۲.....	بند نهم: اشاعه در قانون مدنی و فقه «اشتراک»
۳۴.....	بند دهم: تفاوت اشاعه و مالکیت کلی در معین
۳۸.....	بند یازدهم: مالکیت زمانی و تفاوت آن با مالکیت مشاع
۴۱.....	گفتار دوم: تبیین اشتراک
۴۱.....	بند اول: ارکان اشتراک یا اشاعه
۴۱.....	الف. اجتماع حقوق
۴۳.....	ب. تعدد مالکین

- ج. شیء واحد ۴۵
- د. حقوق ۴۶
- بند دوم: انواع اشتراک یا اشاعه ۴۸
- الف. شرکت اختیاری و شرکت قهری ۴۸
- ب. اشاعه در عین ۵۱
- ج. اشاعه در منفعت ۵۱
- د. اشاعه در حق ۵۱
- ت. اشتراک در دین ۵۲
- بند سوم: اشاعه و اشتراک در طلب ۵۵
- بند چهارم: اشاعه و تفاوت آن با شرکت ۵۸
- بند پنجم: اشاء ابتدایی ۶۱
- بند ششم: اشاعه ابتدایی طلب ۶۳
- الف. نزوح، نزاج اموال ۶۳
- ب. بطلان دین به دین ۶۴
- بند هفتم: اثر مترتب بر اشتراک ۶۶
- بند هشتم: تقسیم دین ۶۶
- بند نهم: دلایل جواز تقسیم دین ۶۸
- بخش دوم: مبنای حقوقی، اسباب و نظام حکم بر طلب مشترک ۷۳
- گفتار اول: اسباب و انواع اشتراک ۷۴
- بند اول: اسباب ایجاد اشتراک ۷۴
- الف. ارث ۷۴
- ب. عقد ناقل ۷۴
- ج. وصیت ۷۵
- د. مزج یا اختلاط ۷۵
- بند دوم: تصرف در مشترکات ۷۶
- الف. تصرفات حقوقی ۷۷
- ب. تصرفات مادی ۷۸
۱. تصرف مادی بدون اذن شرکای دیگر ۷۹
۲. تصرف مادی با اذن شرکای دیگر ۸۳

فهرست مطالب □ ۷

۸۵.....	بند سوم: اسباب ایجاد طلب مشترک
۸۵.....	الف. ارث
۸۵.....	ب. عقد عهدهی
۸۶.....	ج. وصیت
۸۶.....	د. عقود تملیکی که باعث ایجاد طلب مشترک می‌شوند
۸۶.....	۱. هبه
۸۷.....	۲. ع
۸۷.....	۳. اجاره
۸۷.....	۴. مزج
۸۹.....	بند چهارم: ا. اع تعه به اعتبار اطراف
۹۰.....	الف. تعهد مشترک، حزیه پذیر
۹۲.....	ب. تعهد مشترک تجزیه ناپذیر
۹۴.....	ج. تعهدات تضامنی (علی البدل)
۹۷.....	گفتار دوم: نظام حقوقی طلب مشترک
۹۷.....	بند اول: نظام حقوقی
۹۷.....	الف. نظام حقوقی حاکم بر اموال مشترک
۹۷.....	۱. تصرف مادی
۹۸.....	۲. تصرف حقوقی
۱۰۰.....	۳. انتفاع از اموال مشترک «مشاع»
۱۰۰.....	اول. اجبار شریکان به انتفاع مشترک
۱۰۱.....	دوم. منع شریکان از تصرف است
۱۰۱.....	ب. نظام حقوقی حاکم بر طلب مشترک
۱۰۱.....	۱. نظام حقوقی حاکم بر طلب مشترک به معنی عام
۱۰۱.....	اول. تصرف حقوقی
۱۰۶.....	دوم. تصرف مادی
۱۰۶.....	۲. نظام حقوقی حاکم بر طلب مشترک به معنی خاص
۱۰۸.....	بند دوم: مبنای حقوقی طلب مشترک
۱۰۸.....	الف. نظریه قائم مقام عینی
۱۱۰.....	ب. نظریه اسباب «ایجاد طلب مشترک»
۱۱۱.....	بند سوم: اصل قابل اعمال در تعدد طلبکاران

نتیجه گیری ۱۱۳

بخش سوم: آثار و چگونگی اجرای طلب مشترک ۱۱۵

گفتار اول: آثار طلب مشترک و مبنای رجوع ۱۱۶

بند اول: آثار طلب مشترک ۱۱۶

الف. آثار طلب مشترک در رابطه با بدهکار ۱۱۶

ب. سایر تصرفات ۱۱۸

ج. آثار طلب مشترک در روابط شرکا با یکدیگر ۱۲۱

بند دوم: مبنای رجوع ۱۲۲

الف. قاعده علی الید ۱۲۲

ب. کالت ۱۲۳

ج. وکالت از مدیون ۱۲۵

د. تسامع و رجوع جهت ۱۲۵

هـ. انقباض ۱۲۶

بند سوم: آثار رجوع نزدیک ۱۲۷

بند چهارم: میزان و موضوع رجوع ۱۲۹

گفتار دوم: اجرای طلب و حساب مشترک ۱۳۱

بند اول: اجرای طلب مشترک ۱۳۱

الف. طلب مشترک به معنی عام ۱۳۲

۱. اجرای طلب مشترک به معنی عام طبق روش معمول ۱۳۲

۲. نظریه جدید ۱۳۴

ب. اجرای طلب خاص ۱۳۸

بند دوم: حساب مشترک ۱۴۲

نتیجه گیری ۱۵۱

فهرست منابع ۱۵۳

مقدمه

قواعد حاکم بر اموال مشاع و مشترک در حقوق مدنی و فقه، قواعد ظریف، مبسوط و در عین حال تحدید کننده اصل تسلیط نسبت به هر یک از شریکان است. در اعطای شخصیت فرضی و حقوقی مستقل از سوی قانونگذار به بسیاری از تشکیلات اموالی که به اهداف خاصی اختصاص می یابند، راه معقول و منطقی برای ریزش از روبرو شدن با قواعد سخت و غیرقابل انعطاف باب اشاعه و اشتراک است. اما زندگی مدنی در بسیاری از موارد چاره ای از قبول اشاعه و تبعاً پیروی از قواعد آن ندارد. مطابق قانون مدنی اشاعه در همه اقسام از اعیان اموال اعم از عین منقول و کلی در معین و کلی فی الذمه قابلیت تحقق دارد. علاوه بر آن اشتراک در عین منقول اعم از حقوق مالی و غیرمالی نیز موضوعی پذیرفته شده است. اگر چه سخن از اشاعه و شرکت مدنی در قانون مدنی و مقدم بر آن فقه، مبسوط است اما به جهت کثرت ابتلا و استعمال، بحث اغلب پیرامون شرکت در اعیان اموال تنیده شده و در خصوص اشتراک در حقوق و اموال مستقر در ذمه، کمتر تشریحی صورت گرفته است اگر چه ظاهر مواد باب شرکت در قانون مدنی منعی در خصوص اعیان این قواعد بر حقوق و اموال مشترک کلی فی الذمه مقرر نکرده است. سخن گفتن از اشاعه در حقوق و اموال کلی از این جهت اهمیت دارد که در بسیاری از موارد، اشاعه در شرکت مدنی در این قسم از اموال از نوع اشاعه قهری و غیر اختیاری است نه مالکانه و صاحبان حقوق را ناخواسته در کنار هم اما در عمل در برابر هم قرار می دهد. یکی از مصادیق مهم این قسم از اشاعه، اشاعه در طلب است. اگر چه در حقوق برخی کشورها میان دو مفهوم اشاعه و اشتراک تفاوت است، اما تفاوت مفهومی میان این دو اصطلاح وجود ندارند بلکه اصطلاح اشتراک در اموال کلی و حقوق مرسوم تر و مانوس تر از اصطلاح اشاعه است و همین کثرت استعمال، توجیه کننده انتخاب نام طلب مشترک برای این کتاب است. معرفی

طلب مشترک در دو مفهوم عام و خاص، شناسایی نظام حقوقی حاکم بر اموال و چگونگی اجرا و آثار مترتب بر آن نسبت به هر یک از طلبکاران و اشخاص ثالث از جمله مباحث تشکیل دهنده این کتاب است.

اگر چه اسباب ایجاد طلب مشترک ممکن است هر یک از اعمال یا وقایع حقوقی موجد حالت اشاعه در سایر اموال مشاع باشد، اما اجرای مطلق همه قواعد حاکم بر مشاعات در خصوص طلب مشترک ممکن نیست. مطابق قاعده تصرف حقوقی اعم از ناقل یا غیر آن توسط هر شریک در حصه خود مستقلاً مجاز است و ممکن است موجب ارتفاع حالت اشاعه نیز شود. در طلب به معنی اعم هر یک از شرکا فارغ از سهم خود، حق دارد نسبت به کل طلب اقامه دعوی مدیون به ایفای آن را بخواهد اما نهایتاً در مرحله وصول پیش از آن مالک است را دارا نمی شود، اما در طلب به معنی خاص (وجه نقد) هر شریک می تواند به مقدار سهم خود اقامه دعوی کند و مقدار وصولی نیز مفروزاً از آن را بخواهد.

ضمن اذعان به نقایص و احتمالی، از خوانندگان ارجمند دعوت می گردد نویسنده را از نظرات و پیشنهادات سازنده در پایان از زحمات آقای دکتر عباس حسینی نیک مدیر انتشارات بهار و همکاران آن مجموعه در عرضه این کتاب به جامعه حقوقی کشور قدردانی می نمایم.

رسول ملکوتی^۱